

Załącznik 1. Skrócony opis projektu

Opis projektu „Trwałe zachowanie siedlisk i motyli w sieci Natura 2000 w Południowo Zachodniej Polsce” finansowanego z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, realizowanego przez Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA.

Celem strategicznym projektu jest trwałe zachowanie populacji motyli i ich siedlisk chronionych Dyrektywą Siedliskową na obszarze Południowo Zachodniej Polski. Koncentrujemy uwagę na rzadkich motylach jak: przeplatka aurinia (*Euphydryas aurinia*), czerwонецzyk fioletek (*Lycaena helle*), czerwонецzyk nieparek (*Lycaena dispar*), modraszек telejus (*Maculinea teleius*), modraszек nausitous (*Maculinea nausithous*).

W ramach projektu przewidujemy włączenie do ochronny 950 ha siedlisk na wybranych obszarach Natura 2000:

Zadanie 1. Obszar izersko- ślężański:

- „Łąki Gór i Pogórza Izerskiego” PLH020102
- „Masyw Ślęży” z rezerwatem „Łąka Sulistrowicka” PLH020040
- „Ostoja nad Bobrem” PLH020054
- „Trzczańskie Mokradła” PLH020105
- „Bory Dolnośląskie” PLB020005
- „Karkonosze” PLH020006
- „Góry i pogórze kaczawskie” PLH020037
- Park Krajobrazowy Doliny Bobru
- Rudawski Park Krajobrazowy
- Tereny przylegające do obszaru „Karkonosze” oraz do Rudawskiego Parku Krajobrazowego

Zadanie 2. Obszar oleśnicko- opolski

- „Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego” PLH020091
- „Bierutów” PLH020065
- „Góry i pogórze kaczawskie” PLH020037
- „Łąki w okolicach Kluczborka nad Stobrawą” PLH160013
- „Ostoja nad Bobrem” PLH020054
- „Trzczańskie Mokradła” PLH020105
- „Karkonosze” PLH020006
- Przemkowski Park Krajobrazowy

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

- Tereny przylegające do obszaru „Lasy Grędzińskie” oraz „Góry i pogórze kaczawskie”

Szczegółowy opis zadań:

1. Inwentaryzacja przyrodnicza pod kątem gatunków lub siedlisk Natura 2000- mapowanie siedlisk motyli.

Dokumentacja faunistyczna będzie się głównie opierać na danych pochodzących z obserwacji motyli w terenie. Weryfikacja danych jest w tym przypadku utrudniona i w znacznej mierze opiera się na rzetelności i kompetencji obserwatorów.

Monitoring motyli polega na wielokrotnym liczeniu latających osobników poszczególnych gatunków na transektach liniowych. Na poszczególnych łąkach w najbardziej charakterystycznych siedliskach dla poszczególnych gatunków należy wyznaczyć po dwa transekty o długości 100 m i liczyć motyle w odległości 10 metrów po obu stronach obserwatora. Liczenia należy prowadzić w każdym sezonie przynajmniej dwukrotnie w okresach pojawów poszczególnych gatunków.

Dla przeplatki aurinii na badanym transekcie w sierpniu (poza okresem pojawu motyli dorosłych) należy także liczyć oprzędę z gąsienicami na ich roślinie pokarmowej (czarcikęs łąkowy).

Działania te powinny obejmować takie działania jak:

- 1) prowadzenie monitoringu według standardowych metod na transektach;
- 2) zebranie danych dla preferencji siedliskowych dla poszczególnych gatunków;
- 3) zbieranie danych o gatunkach roślin pokarmowych gąsienic i postaci dorosłych;
- 4) zbieranie danych o gatunkach mrówek adoptujących lub opiekujących się gąsienicami modraszków (przy współpracy z odpowiednimi specjalistami);
- 5) wykonywanie dokumentacji fotograficznej.

Dokumentacja botaniczna oprze się na założeniu stałych powierzchni badawczych w porozumieniu z entomologami, na których byłyby wykonywane zdjęcia fitosocjologiczne na początku projektu i na jego zakończenie.

2. Zakup wydajnego specjalistycznego sprzętu do pracy na trudnych, min wilgotnych łąkach

Przewidujemy zakup 2 ciągników (od 99 KM) z osprzętem do koszenia łąk (2 kosiarki dyskowe, 2 przetrząsarko- zgrabiarki, 2 prasy zwijające, 2 przyczepy platformowe, 2 komplety kół bliźniaczych, 2 ładowacze czołowe, 2 chwytaki do bel, 2 systemy najazdowe, 2 kosiarko-rozdrabniacze), 1 wykaszarki ręcznej (mikrociągnik jednoosiowy) i przyczepy z siedziskiem. Sprzęt ten pozwoli nam wykosić inicjalnie najtrudniejsze łąki, zrealizuje prace przy wykaszaniu roślin inwazyjnych, pozwoli zbelować i wywieźć siano poza tereny ochronne.

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

Z obliczeń, które przeprowadziliśmy w oparciu o doświadczenia Centrum Ochrony Mokradeł, gospodarującym własnym sprzętem i chroniących motyle na Bagnie Całowanie i w Kampinoskim Parku Narodowym wynika konieczność dostosowania ilości sprzętu do planowanej powierzchni oraz geograficznego rozmieszczenia prac (skupione łąk czy rozkładające się w różnych miejscach). Biorąc pod uwagę dużą skalę prac (ok. 480 ha koszenia inicjalnego, ok 80 ha koszeń roślin ekspansywnych, belowanie i wywóz bel), rozproszenie łąk oraz wyraźne rozdzielenie łąk na II grupy w zachodniej części województwa dolnośląskiego i w centralno- wschodniej oraz w woj. opolskim jedynym wyjściem było zaproponowanie 2 takich samych kompletów sprzętu rolniczego, które by pracowały w tych dwóch obszarach. Inaczej sprzęt bardziej by kursował po drogach (odległości między tymi grupami pól przekraczają 100 km). W ten sposób realistycznie wydaje się obsłużenie po ok. 240 ha najtrudniejszych porzuconych łąk specjalistycznymi traktorami w ciągu 3 lat, które poprzez np. bliźniacze koła (podwójne koła na przodzie i tyle) lub specjalnie szerokie opony mogą radykalnie zmniejszyć nacisk na podłoże i wjechać na wilgotne tereny nie topiąc ciągnika i nie niszcząc runi.

Planujemy utworzenie 2 baz terenowych: I bazę w rejonie Natura 2000 Łąki Gór i Pogórza Izerskiego, II bazę w rejonie Natura 2000 Dolina Oleśnicy i Boguszyckiego Potoku. Przewidzieliśmy także środki na ubezpieczenie sprzętu.

3. Uzgodnienie z naukowcami zakresu prac i wytycznych do działania do poszczególnych łąk.

Dla poszczególnych działek przed podjęciem prac chcemy mieć opracowane zalecenia, których będzie przestrzegał prowadzący prace. Zalecenia powinny być opracowane w formie pisemnej z odniesieniem; zaznaczeniem powierzchni, miejsc na mapce łąk, która dostaje rolnik i osoba prowadząca prace.

Naukowe zalecenia i wytyczne co do sposobu rekultywacji uwzględniającego chronione motyle powinny dotyczyć np. terminów prac, miejsc pozostawienia roślinności lub jej grup - korzystnych dla motyli, wykaszania bądź pozostawiania pewnych partii łąk nie koszonych, sposobu wykaszania roślin inwazyjnych etc.

Zbiór wytycznych i zaleceń wraz z mapkami dla poszczególnych działek przygotujemy do łącznej powierzchni ok 950 ha. Przygotujemy je przed dwoma sezonami prac w 2011 i 2012r

4. Selektywne karczowanie i wykaszanie

Będzie miało miejsce z pominięciem wskazanych przez naukowców obszarów, pozostawienie kęp roślinności krzewiastej, biotonów między lasem a łąką z jednej strony oraz tworzeniem korytarzy ekologicznych łączących izolowane łąki z drugiej. W okresie jesieni i zimy, poza sezonem wegetacyjnym, przeprowadzimy karczowania w II etapach z wykorzystaniem wytycznych naukowców w latach 2011, 2012 i 2013 na łącznie 170 ha łąk. Będziemy

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

stosować sprawdzone metody: zlecać karczowanie drobniejszych drzew i krzewów wykaszarkami ręcznymi a większych drzew piłami spalinowymi. W uzgodnieniu z rolnikami roślinność wykarczowana zostanie wywieziona poza łąki i wykorzystana energetycznie w gospodarstwie rolnika.

Selektywne karczowania oznacza tu, iż nie wycinamy wszystkiego, gdyż znany jest fakt, że pewne rośliny i ich usytuowanie wpływają korzystnie na populacje motyli (dają cień, pozwalają się schronić), etc. Stąd będziemy zostawiać część zakrzaczeń wierzbowych, zakrzewienia przy rowach melioracyjnych, tworzące swoiste biotony, także ze względu na potrzeby innych gatunków i wzbogacanie bioróżnorodności. Z drugiej strony wiemy, że zadrzewienia i zakrzewienia powodują fragmentację siedlisk i zagrożenie dla niektórych gatunków w tym motyli objętych projektem. Stąd powinny być usunięte.

5. Koszenie inicjalne łąk

Nieużytkowane łąki będą koszone na odpowiedniej wysokości powyżej 10 cm- optymalne 15 cm z wykorzystaniem specjalistycznych kosiarek

Inicjalne koszenie jest specjalnym koszeniem na łąkach trudnych nieużytkowanych, po karczowaniu lub po odłogowaniu. Także łąkach wilgotnych lub podmokłych, gdzie niezbędny będzie specjalistyczny sprzęt. Istotnym elementem po skoszeniu najpóźniej w ciągu 2 tygodni będzie zbiór pokosu po uprzednim przerzuceniu, wałowaniu i belowaniu siana. Zamierzamy podzielić się tutaj pracą z rolnikami. Na ponad połowie trudniejszych łąk (ok 480 ha) będziemy korzystali przede wszystkim z naszego specjalistycznego sprzętu. Na łąkach łatwiejszych zawrzemy zewnątrz umowy na wykaszanie z rolnikami gotowymi się tego podjąć (ok 320 ha). Jest to też niezbędne ze względu na skalę projektu i czas jesieni, w którym należy skoncentrować prace polowe z punktu widzenia ochrony motyli.

Kosić będziemy przede wszystkim maszynowo za pomocą specjalistycznych traktorów i kosiarek (łącznie 800 ha). Jednak dla najbardziej wilgotnych łąk, które stanowią ok. 5 % (45 ha) w naszym projekcie, przewidujemy wykaszanie ręczne z wynoszeniem ręcznym siana w miejsca suche, skąd zabrane zostaną traktorami.

Przewidujemy skoncentrowanie prac w związku z późnym wykaszaniem we wrześniu (na łąkach trzęślicowych po 15 września) i październiku, może w listopadzie, przy sprzyjających warunkach pogodowych. Podyktowane jest to fazami rozwoju motyli i ich larw.

6. Dwukrotne niskie koszenie w ciągu roku łąk zarośniętych roślinnością ekspansywną i inwazyjną

Na części działek, że pojawiły się licznie gatunki ekspansywnej i inwazyjnej roślinności jak: nawłóć kanadyjska, trzcina, trzcinnik czy wrotycz. Grożą one zachowaniu siedlisk cennych łąk i motyli. Chcemy na tych łąkach objętych projektem dwukrotnie w roku wykaszać i zbierać pokos tych roślin w celu ograniczenia ich ekspansji i stworzenia warunków do odbudowy tych siedlisk. Oszacowaliśmy wspólnie z naukowcami i doradcami

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

rolnośrodowiskowymi te łąki i powierzchnie, które oszacowaliśmy na ok 80 ha tj. ponad 8 % rewitalizowanych powierzchni. Roślinność ta będzie koszona sprzętem zakupionym w projekcie wiosną i jesienią i zabiegi będą ponawiane przez 3 lata. Całość będzie monitorowana przez naukowców i w razie konieczności modyfikowana np. co do terminu koszenia, by uniknąć kolizji z gatunkami chronionymi.

7. Zbiór pokosu i usunięcie go z powierzchni łąk

Po podsuszeniu i przerzuceniu, siano zostanie zwałowane i zbelowane. Zebrane i zbelowane (baloty) siano zostanie wywiezione z łąk specjalnymi przyczepami do siana i może zostać wykorzystane energetycznie lub do ściółkowania w gospodarstwie w wypadku dobrego wysuszenia . W przypadku większej wilgotności przeznaczone zostanie do kompostowania. Obecnie doświadczenie innych organizacji gospodarujących na takich łąkach wskazują na znikomą przydatność paszową tego siana, a energetyczne wykorzystanie ograniczone jest ilością instalacji oraz wilgotnością balotów

8. Komunikacja i rozpowszechnianie wyników projektu:

a. Motylaty - będziemy wydawać co kwartał „Motylaty”-komunikaty kierowane do rolników i ich rodzin, doradców rolnośrodowiskowych, gmin, organizacji pozarządowych. Motylaty będą miały swoją charakterystyczną zaprojektowaną indywidualnie szatę graficzną. Będziemy współpracować przy ich redakcji z naukowcami. Przygotujemy listę grupy docelowej z adresami internetowymi. Przez ponad 3 lata przygotowujemy 13 komunikatów. Komunikaty będą zamieszczane na stronie www, powielane w nakładzie 200 egz. oraz rozsyłane do posiadających pocztę elektroniczną w grupie docelowej.

b. 4 krótkie (4-5 min) filmy edukacyjnych- wyprodukujemy je w trakcie projektu relacjonując nasze działania w projekcie. Każdy film zrobiony profesjonalnym sprzętem będzie oparty scenariusz. Będziemy współpracować przy przygotowaniu kolejnych odcinków z naukowcami. Kolejne odcinki będą ze sobą powiązane tak, że na koniec po zmontowaniu powstanie dłuższa filmowa relacja z projektu(24-30 min). Filmy będą zamieszczane w Internecie i będą stanowiły wizualne uzupełnienie "Motylatów" . Film powielimy też w ilości 100 egz. na CD.

c. strona www - założymy stronę www projektu związaną ze stronami Stowarzyszenia Eko-Unia. Zaprojektujemy wyjątkową szatę graficzną z motylami w roli głównej. Strona będzie regularnie redagowana i aktualizowana przez cały okres trwania projektu.

d. tablice informacyjne- przy rewitalizowanych działkach zaplanowaliśmy 20 sztuk dobrze zilustrowanych tablic informacyjnych na różnych obszarach Natura 2000, które obejmuje projekt. Przygotujemy, wykonamy i zamontujemy je w terenie. Monitoring przyrodniczy

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

pozwole dobrać i sfotografować in situ motyle, rośliny i ich siedliska, które chcielibyśmy pokazać na tych tablicach. Obok informacji o projekcie (wykonawcy, sponsorzy) znajdą się tam krótkie informacje co i dlaczego chronimy, nazwa obszaru sieci Natury 2000 oraz ewentualna informacja o wsparciu dalszej ochrony łąk z programów rolnośrodowiskowych w ramach PROW 2007-13

e. broszury podsumowujące - na koniec projektu przygotowujemy 2 broszury w nakładzie po 1000 egz. jedną popularnonaukową, a drugą naukową. Przewidujemy pierwszą w publikację napisać łatwym językiem, bogato ilustrować zdjęciami łąk, motyli i pracy człowieka. Rozkolportujemy ją wśród grupy docelowej projektu, w szczególności wśród doradców rolnośrodowiskowych, naukowców, organizacji pozarządowych, służb ochrony przyrody, wśród przedstawicieli gmin obejmujących obszary Natura 2000. Publikacja naukowa, będzie zebraniem wyników prac naukowych i monitoringu i zostanie przygotowana przez uczonych, którzy z nami współpracują. Kolportowana będzie głównie w środowisku naukowym i uczelnianym, wśród studentów.

f. co kwartalne spotkania w trakcie projektu z rolnikami i innymi grupami docelowymi (przedstawiciele samorządu, organizacje społeczne, doradcy rolnośrodowiskowi, eksperci przyrodniczy). Poprzez regularne spotkania z udziałem naukowców i doradców rolnośrodowiskowych spróbujemy przełamywać deficyt wiedzy na temat Natury 2000 oraz PRŚ. Zachęcenie rolników do gospodarki proekologicznej i pro-przyrodniczej na łąkach, to dłuższy proces wymagający często pokonania barier psychologicznych.

Najważniejsze efekty projektu to ustabilizowanie i stworzenie warunków do wzrostu populacji chronionych, rzadkich motyli, zachęcenie rolników do trwałej pracy na rzecz przyrody połączonej z zachętami z programów rolnośrodowiskowych na w/w obszarze. Poprzez edukację pokażemy, że Natury 2000 nie należy się bać. Spełniamy kryteria merytoryczne: co do celowości, adekwatności, realności (1a); znaczenia gatunków dla europejskich zasobów- zał. Dyrektywy Siedliskowej (2a); braku działań, który poprzez sukcesję naturalną, doprowadzi do utraty siedlisk i gatunków (3a); lokalizacji na obszarach Natura 2000 (4a); zasięgu działań: ponadregionalnego ze względu na wielkość populacji przepłatki aurinii (jedna z 9 lokalizacji w Polsce, największa w Zachodniej Polsce); regionalnego- obszar 2. województw (5a); kompleksowości – nawiązujemy do udrażniania korytarzy migracyjnych i wypełniamy rolę edukacyjną poprzez projekt (6a).

Wskaźniki rezultatów:

Łączna powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów - 950ha.

Powierzchnia wprowadzona do programów rolnośrodowiskowych w wyniku projektu – 950 ha.

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej